

Yrd.Doç.Dr.Mustafa ŞENEL
T. C. Türk Dil ve Edebiyatı Bölümü
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

I. ULUSLARARASI
TÜRK EDEBİYATINDA
İSTANBUL
SEMPOZYUMU

(03-05 NİSAN 2008)

BİLDİRİLERİ

EDİTÖRLER

Yrd. Doç. Dr. Erol ÜLGEN - **Prof. Dr. Emin ÖZBAŞ**
(Beykent Üniversitesi Fen-Ed. Fak. (Beykent Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü) Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı)

İSTANBUL-2009

DÜZENLEME KURULU

SEMPOZYUM DANIŞMA KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Tuncer ÇELİK (Beykent Üniversitesi Rektör Yardımcısı)
Prof. Dr. Selahattin SARI (Beykent Üniversitesi Rektör Yardımcısı)
Prof. Dr. H. Can İKİZLER (Beykent Üniversitesi Rektör Yardımcısı)
Prof. Dr. Emin ÖZBAŞ (Beykent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı)
Yrd. Doç. Dr. Erol ÜLGEN (Beykent Üniversitesi Türk Dili ve Ed. Bölüm Bşk. Yrd.)

SEMPOZYUM BİLİM KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Şeyma GÜNGÖR (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine GÜRİSOY-NASKALİ (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Günay KUT (Boğaziçi Üniversitesi)
Prof. Dr. İskender PALA (Kültür Üniversitesi)
Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT (Niğde Üniversitesi)
Prof. Dr. Metin KARAÖRS (Erciyes Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa ÖZKAN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Ege Üniversitesi)
Prof. Dr. Abdullah UÇMAN (Mimar Sinan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Aygün ÜLGEN (Beykent Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Muzaffer ÜREKLİ (Beykent Üniversitesi)
Prof. Dr. Muhammet YELTEN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Kâzım YETİŞ (İstanbul Üniversitesi)

YÜRÜTME KURULU

Yrd. Doç. Dr. Erol ÜLGEN (Başkan)
Yrd. Doç. Dr. Ali ŞEYLAN (Üye)
Arş. Gör. Murat ELMALI (Üye)

Arş. Gör. Neslihan ÖKSÜZ Çağdaş Türk Edebiyatı'nın Öncü İsimlerinden "Modern Ama Yerli" Bir Yazar: Nazan Bekiroğlu ve Eserlerinde İstanbul.....	873
Prof. Dr. Nazım Hikmet POLAT Unutulmuş Bir İstanbul Şairi: İdris Sabih Gezmen.....	881
Arş. Gör. Eylem SALTİK Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun İstanbul'u.....	891
Arş. Gör. Mehmet SAMSAKÇI Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Eserlerinde İstanbul Semtleri.....	909
Arş. Gör. Yasemin SEVİM Dört Yazarın ve Tiyatro Karakterlerinin Gözünden İstanbul.....	925
Prof. Dr. Elfine SİBGATULLİNA Tatarca Hacnamelerdeki İstanbul.....	933
Yrd. Doç. Dr. Cafer ŞEN - Yrd. Doç. Dr. Nurcan ŞEN Füruzan'ın Eserlerinde Karnavalımsı Bir Mekân Olarak İstanbul.....	939
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ŞENEL Delaylamalı Anlatımlarda "İstanbul".....	949
Doç. Dr. Yaşar ŞENLER Attila İlhan'ın Tarihî Romanlarında İşgal ve Millî Mücadele Yılları İstanbul'u.....	987
Yrd. Doç. Dr. Selma BAŞ-Yrd. Doç. Dr. Zeki TAŞTAN Hüsrev Hatemi'nin Şiirlerinde Bir Kent İmgesi Olarak İstanbul.....	999
Arş. Gör. Çilem TERCÜMAN Ahmet Rasim'in Kaleminden İstanbul'da Kabadayı Kültürü.....	1017
Necati TONGA Edip Ayel'in Şiirlerinde İstanbul.....	1029
Arş. Gör. Fatma ŞENYÜZ- Arş. Gör. Fulya TOPÇUOĞLU Abdülhak Şinasi Hisar'ın Boğaziçi Yalıları'ndan İstanbul'a Bir Bakış.....	1043

Yrd. Doç. Dr. Erol ÜLGEN Ahmet Kabaklı'nın Gazete Yazılarında İstanbul.....	1053
Prof. Dr. Kâzım YETİŞ İstanbul Yazarlığı.....	1067
Meryem DEMİR-Prof. Dr. Cemal YILDIZ Tek Yazar ve Aynı Şehre İki Farklı Bakış Açısı: Sait Faik'in "Havuz Başı" ve "Alemdağı'nda Var Bir Yılan" Öykülerinde İstanbul Görünümleri.....	1075
Arş. Gör. Ferda ZAMBAK Bütünlük ve Parçalanmışlığın Göstergesi Olarak Huzur ve Bit Palas'ın İstanbul'u.....	1085

pelelerini, beyaz eldivenlerini sık sık gören vardı Rasim Paşa konağında. Sonbahar çok güzel olur Küçük Çamlıca'nın. Pişmiş ayva rengi yapraklarla dolardı her yer. O sıralarda İstanbul'da süpürge koçanından ekmek yapıyorlardı. Görücüyle evlendim ilk kocamla da. Beni anneannemle Orozdibak'tan alışveriş yaparken görmüş. Yüzcümlüğü baklava pırlanta yüzük takmışlardı. Düğünde de pırlantalı taç. Damla küpelerimi de kaynanam bir sultan mezatından satın almış. O yıl Boğaz'a Karadeniz'den buzlar indi. Gerdek gecesi çini soba sabaha kadar yandı. Ben evlendiğim gece annemi isterim demiştim ya. (Füruzan, 2004; 71)

Bu ifadelerde zamanın mekâna bağlı belirtileri basit, işlenmemiş, maddidir. Özgül yerlerin, yani mahallelerin gündelik ayrıntılarıyla İstanbul'un tuhaf ama hoş mekânları kaynaşır. Zaman burada statik durumu değiştirecek olaydan yoksundur ve bu nedenle neredeyse havada asılı kalmış gibidir. Hiçbir buluşma hiçbir ayrılma gerçekleşmez burada. Bu zaman mekânda kendisini ağır aksak sürükleyen kısır ve kasvetlidir. Sonuçta Füruzan'ın eserlerinde zaman, mekânla dokunulur ve görünür hale gelir; zaman-uzam birlikteliği anlatıdaki olayları somutlar, cisimleştirir onları yaşam kazandırır, bir olayı iletilebilir hale getirir, bilgiye dönüştürür. Bu noktada kişiler olayın geçtiği yer ve zamana dair kesin bilgi verebilir hale gelir. Olayların temsil edilebilirliği için gerekli zemini hazırlayan ise bizzat zaman-mekân birlikteliğidir.

Bütün bu bilgilerin akabinde şu rahatlıkla söylenbilir ki bir yazar olarak Füruzan'ın en büyük başarılarından biri İstanbul'da farklı karnavalımsı mekânlarda hayata ve hakikate ilişkin en yakın anlamın yeşermeye başladığı diyolojik söylem kullanma gücüdür. Füruzan eserlerinde bir mekân olarak İstanbul'u işlerken bakışını resmi hiyerarşi ve monolojik söylemlerin hakim olduğu mekânlardan çevirerek resmi hiyerarşinin alt üst edildiği diyolojik söylemlerin hakim olduğu karnavalımsı mekânlara yöneltir, hayat zenginliğini buralarda arar.

Kaynakça:

- Alper Akçam, 2006, Karnaval ve Türk Romanı, Ürün yay, Ankara
Füruzan, 2004, Parasız Yatılı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,
Füruzan, 2001, Gecenin Öteki Yüzü, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,
Füruzan, 2002, Lodoslar Kenti, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,
Füruzan, 1996, Benim Sinemalarım, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,
Füruzan, 1997, Redife'ye Güzelleme, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul,
Mikhail Bakhtin, 2001, Karnavaldan Romana, (çev. Cem Soydamir), Ayrıntı yay, İstanbul,
Mikhail M. Bakhtin, 2004, Dostoyevski Poetikasının Sorunları (çev. Cem Soydemir) Metis yay, İstanbul

DOLAYLAMALI ANLATIMLARDA "İSTANBUL"

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ŞENEL*

Özet:

Bir kavramın, kendisi kullanılmadan, ilgili, bağıntılı olduğu bir başka kavramla, bir başka göstergeyle dile getirilmesine "ad aktarması", bu kavramı en az iki sözcükle adlandırmak için baş vurulan süslü ve sanatlı anlatıma ise "dolaylama" adı verilir. Bu bağlamda dolaylama ile ad aktarması arasında hem yakınlık hem de karşıtlık ilişkisi vardır; çünkü dolaylama, ad aktarmasının bir türüdür; ama daha az sözcük kullanılmasını değil, süs uğruna daha çok sözcük kullanılmasını gerekli kılar. Yani ad aktarması sözcük tasarrufu sağlarken dolaylama biraz sözcük israfıdır denilebilir.

Anadolu coğrafyasının bugün belirlediği 81 ilimiz, eğitim, kültür ve sanat alanında kendi içinde yaşayanlarca olduğu kadar, onu dışarıdan gözleyenlerce de az çok değerlendirilmiştir. Bu gözlemde ve adlandırmada "şehirler şehri, metropoller kraliçesi, şairler beldesi, imparatorlar gözdesi, sultanlar diyarı, yeryüzü incisi" şeklinde dolaylamalara tabii tutulan İstanbul başta gelmektedir İstanbul'un, gezgin ve şairlerini dinleyen ve yedi tepesine güzellemeler dizen; Fatih'dir, Sinan'dır yedi burcuna sevgiyle dokunan, Nedim'dir, Yahya Kemal'dir, Sait Faik'tir. Edebi türlerin hepsinde İstanbul'u bulmak neredeyse bulmamak mümkün değildir.

İstanbul'u tarihe işleyen ve diğer şehirlerden farklı kılan, hiç kuşkusuz bu kente dair kullanılmış olan dolaylamalardır. Bu dolaylamalar sayesinde edebiyat bu kentin damarında doğmuştur.

Dolaylı bir anlatımın varlığı başlangıçta ozanların, yazarların sözlerini etkili kılma çabasından doğmuştur. Hepsinin temelinde İstanbul'u daha iyi anlatabilme çabasının olduğu gözlerden kaçmaz.

Tebliğimizde İstanbul ile ilgili yazılmış kaynaklar (roman, hikâye, şiir vb.) taranarak, dolaylamalar tespit edilecek, tasnif yoluyla İstanbul'un en çok hangi yönünün ön plana çıktığı belirlenecektir.

Anahtar kelimeler: İstanbul, Dolaylama, Dolaylamalı Anlatım.

The City İstanbul In The Metaphor Expression

Abstract:

The transference a notion by another character trait features is considered as an epithet, but a poetic description of notion with two or more words is called metaphor. There is common and distinctive features between metaphor and epithet. A metaphor is a variety of epithet, as a rule it is always wide and poetic form. A loquacious is alien to epithet but it is very important for metaphor.

* KARS-Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.
msenel@kafkas.edu.tr

Every time The Anatolian geography, which is consisted from 81 provinces was a object of science-cultural investigations of national and international scientists. Certainly in this investigations İstanbul takes the first place and is called by metaphor expressions such "the city of cities, the queen of metropolis, the country of kings, the favory of emperors, the city of poets, the perl of the world", etc... Here Fatih is listening travellers and poets, praises of its seven hills, the architect Sinan with love touched its seven towers, Nedim, Yahya Kemal and Sait Faik described its beauty. It is impossible not to find İstanbul in the Turkish poems and novels.

Undoubtedly the metaphors were immortalized the city İstanbul and thanks to them İstanbul lives in the literatuere.

At first the metaphors were a fruit of poets imaginations, because they wanted to describe all beauty of İstanbul.

In this work we noted the metaphor expressions about İstanbul, which we found in the novels and poems. Then we had tried to explain the reason of these metaphor expressions.

Key words: İstanbul, Metaphor, Metaphor Expression.

Bir kavramı, onu çağrıştıracak başka kavramlarla ve en az iki sözcükle adlandırmak için başvurulan süslü ve sanatlı anlatıma "dolaylama" denir.¹ Bir başka anlamıyla dolaylama, bir sözcük yerine, gösterdiği kavramı, onun belirgin bir özelliğine dayanarak daha uzun bir yolla anlatmadır.(Ing. Periphrasis; Alm. Periphrase; Fr. Périphrase)². Dolaylamanın temelinde mecaz ve teşbih vardır. Sözcükler, ait olduğu kavramdan başka bir kavrama aktarıldığından yan anlam kazanır. Sözcüklerin yan anlam kazanması başlangıçta ozanların, yazarların sözleri etkili kılma çabasından doğmuştur. Tümünün temelinde bir anlam kaygısı, daha anlatabilme çabası vardır. Büyük ve soylu şehirlerin kendi efsanelerini yaratma uğruna girdikleri bu anlam kaygısı dillere destandır. Büyük ve soylu şehir hakkında ne kadar yazılsa da, çizilse de asla tamamının anlatılmayı bu yüzdendir.

Bu yazımızda yaklaşık yarım yüzyıldır İstanbul diye adlandırmanın yanı sıra Byzantium, Mutluluk Kapısı, Dersaadet, Dar'ussaadet, Devlet Kapısı, Asitane, Darallıye, He Polis, Nea Roma, Çarigrad, Konstantiniyye³ diye de bilinen Fatih'in yedi tepesine güzellemeler dizdiği Sinan'ın, Nedim'in, Yahya Kemal'in, Sait Faik'in, Orhan Veli'nin yedi canına değdiği şehirler şehri, metropoller kraliçesi, şairler beldesi, imparatorlar gözdesi, sultanlar diyarı, yeryüzü incisi⁴ üzerinde duracağız.

Dinlerin ve dillerin, milletlerin ve medeniyetlerin, kültürlerin ve ırkların kavşağındaki şehir, imparator Justinianus'u "Seni geçtim ey Süleyman!" diye sevindiren, Fatih Sultan Mehmet'i, Hazreti Muhammet'in; "Seni alan komutanı mutlu komutandır! Lütfuna ancak kapısında nail eden kutsal mekândır."⁵

Kabaca iki bin yılı aşan geçmişiyle İstanbul, gerek birbirine benzemeyen ulusların arasında birkaç kez el değiştirmiş olması nedeniyle, gerekse uğradığı talanlar ve doğal yıkımlar nedeniyle, hala bir "payitaht" görünümünü taşıma mucizesini yaşadığı ve yaşatabildiği oranda şaşkınlık yaratmaktadır. Buna karşılık, olağanüstü doğal konumunun yüzyıllar boyunca çeşitli kültürel zenginliklerin harcı, dahası uyumlu biçimiyle bütünleşmesi ile özgün, benzersiz bir kimlikle karşımıza çıktığı için, yeryüzündeki özel anlamı kolaylıkla kavranıp onaylanabilmektedir.

İmparatorların, sultanların, evliyaların, azizlerin, ermişlerin, kahramanların, soyluların, seçkinlerin, gezginlerin, askerlerin, ırgatların, hamalların, fakirlerin, yorgunların, kimsesiz ve evsizlerin, terk edilmiş ve kalbi kırıkların, yenilmiş ve kaybetmişlerin, tutunamamış ve hiç tutunamayacakların, kağıt toplayıcıların ve işsizlerin, tinercilerin ve sokak çocuklarının vs... şehri İstanbul, yalnızca imparator ve sultanlarla gezer, en çok gezgin ve şairleri dinler. Çünkü yalnızca onlar, şehirlerin ruhunu görebilir, anlar ve anlatabilirler. Çünkü ancak onlar güzellikle beslenen yüksek bir estetik bilince sahiptirler ve güzellik karşısında bir kere büyülenince benliklerini unuturlar, ancak onlar güzelliği anlatabilme işine kendilerini adarlar. Biz de bu doğrultuda yüzlerce yıldır hakkında binlerce kitap yazılmış, resim ve beste yapılmış, filmler çekilmiş bu şehri, Ortaköy'ünden Kuzguncuk'una, Anadolu Hisarı'ndan Rumeli Hisarı'na, Üsküdar'dan Galata'ya, Beşiktaş'tan Salacak'a, Bebek'ten Kandilli'ye, Büyükkada'dan Moda'ya, Tarabya'dan Beykoz'a, Haliç'ten Yedikule'ye, Kuruçeşme'den Çengelköy'e kadar dolaylamalarla ön plana çıkarmaya çalıştık. Bir zamanlar sokaklarında farklı diller konuşulurken bugün Türkçe konuşulan bu şehre özgü yüzlerce dolaylama tespit ettik. İstanbul'un çok yönlü çok boyutlu yaşantısına dair bugüne kadar böyle bir çalışmanın yapılmamış olması üzerine yaptığımız geniş taramalar sırasında, Fatih Sultan Mehmet'in bir torunu olarak üstümüze düşen görevi yerine getirmeyi arzu ettik. Çalışmamızda bütün şairleri bir arada, bir şiir meşkinde imiş gibi iç içe göstermek düşüncesi hakim olmuştur. Bu ise bir anlamda, İstanbul'un zamanlar içinde şairlerce tespit edilmiş üç boyutlu derinliğini de görünür kılacaktır. Böylece dünyanın baş şehri olmaya layık bu şehrin ruhunu kimlerin okuduğu ve ne tür dolaylamalarla ifade ettiği belirginlik kazanmış olacaktır. Bu dev metropolün önümüze koyduğu kalın ciltleri arşınlamak elbette kolay olmadı. Ancak İstanbul'un kapısını çalma mutluluğuna erişebilmek amacıyla tespit edilen dolaylamalar şekil yönünden de incelenmiş, soyut ve somut kavramlar belirlenmiştir. Sıra İstanbul'un kapısının önüne bir paspas koyup yıllardır "O manayı bul da bul ille İstanbul'da bul"⁶ diyen şairimizin sesine kulak vermeye gelmiştir. Umarız kalbi kırılmaz başka diyarların.

Uzun taramalar sonrasında tespit edilen dolaylamalar aşağıda biçim ve içerik tasnifleriyle yer almaktadır:

Öncelikle tespit ettiğimiz dolaylamaları semt ve ilçelere göre bir tasnife tabi tuttuk. Gördük ki en fazla dolaylama 390 adet ile İstanbul'un bizzat kendisi için yapılmış.

¹ Doğan Aksan, Her Yönüyle Dil, TDK Yay., Ankara 1998,(3.Bölüm), s. 188

² Mehmet Hengirmen, , Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Engin Yayınevi, Ankara 1999, s.129

³ Buket Uzuner, İstanbullular, Everest Yay., İstanbul 2007, s. 18

⁴ Buket Uzuner, age, s. 17

⁵ Buket Uzuner, age., s. 452

⁶ Hasan Akay, Fatih'ten Günümüze Şairlerin Gözüyle İstanbul 2, İşaret Yay., İstanbul 1997, s.572

İstanbul	390	Babıali	1
Eyüp	15	Yakacık	1
Kız Kulesi	14	Dartuşşafaka	1
Süleymaniye	12	Kasımpaşa	1
Ayasofya	12	Karaköy Meydanı	1
Boğaziçi	9	Unkapanı	1
Üsküdar	7	Emirgan	1
Haliç	7	Harem	1
Ayasofya-Sultanahmet	6	Balat	1
Kapalıçarşı	5	Çemberlitaş	1
Sultanahmet	4	Kocamustafa Paşa	1
Yeni Camii	4	Bayezid	1
Galata Köprüsü	4	Haydarpaşa Vapurları	1
Anadolu Hisarı	4	Yeşilköy Havaalanı	1
Fatih Sultan Mehmet	4	Harem İskelesi	1
Kadıköy	3	Sirkeci Garı	1
Kağıthane	3	Haydarpaşa Garı	1
Büyükkada	3	Çamlıca Tepesi	1
Kazlı Çeşme	2	Adalar	1
Kasımpaşa Çarşısı	2	İhlamur Kasrı	1
Topkapı Sarayı	2	Tophane	1
İstiklal Caddesi	2	Karacaahmet Mezarlığı	1
Atatürk Havaalanı	2	Küçüksu Mezarlığı	1
Fatih Camii	2	Anadolu-Rumeli Hisarları	1
Galata Kulesi	2	İst. Tramvayları	1
Uğur Mumcu Mahallesi	2	Suadiye Tramvayları	1
Beyoğlu	1	İst. Dergahları	1
Zeytinburnu	1	İst. Mescitleri	1
Pendik	1	Otağ Tepesi	1
Ümraniye	1	Sefa Tepesi	1
Küçükçekmece	1	Boğaz Yolu	1
Bayrampaşa	1	Yedikule	1
Beşiktaş	1	Yenikapı	1
Kandilli	1		

Görüldüğü gibi İstanbul denince ilk akla gelen semtler dolaylamalardan yeterince nasibini almıştır. Özellikle Eyüp, Kız Kulesi, Süleymaniye, Ayasofya ve Boğaziçi gerek şair ve yazarlar gerekse sıradan insanlar için hep ön planda olmuştur. Bu kutsal şehri gezmek için gelen insanlar adı geçen mekânlara her zaman öncelik vermiş, hep güzel hatıralarla geri dönmüşlerdir. Yeni gelecek insanlara da mutlaka gezilmesi gereken yerler için hatırlatmalarda bulunmuşlardır.

Dolaylamalar kendi içerisinde tasnif edildiği zaman, en fazla tarihi ve siyasi yönün ağır bastığı görülür.

TARİHİ -SİYASİ YÖNDEN	90
DİNİ YÖNDEN	88
EDEBİ YÖNDEN	65
COĞRAFI YÖNDEN	59
TARİHİ YÖNDEN	32
EFSA NEVİ YÖNDEN	24
TİCARİ YÖNDEN	16
TABİİ GÜZELLİK YÖNÜNDEN	15
TARİHİ-SİYASİ-COĞRAFI YÖNDEN	14
TARİHİ-COĞRAFI	13
SOSYAL HAYAT YÖNÜNDEN	13
TARİHİ-DİNİ YÖNDEN	11
TARİHİ-KÜLTÜREL-SOSYAL HAYAT YÖNÜNDEN	8

Bu tablodan da anlaşılacağı gibi İstanbul tarihi, siyasi, dini edebi ve coğrafi yönden diğer şehirlere göre her zaman bir adım önde olmuştur. İstanbul'u her kim anlatacaksa mutlaka bu 5 yönüyle, özellikle tarihi ve siyasi yönünü ön plana çıkararak anlattığı görülmektedir.

Burada vereceğimiz örnekler, anlatımı desteklemek için seçilmiştir. Bu örnekleri en etkileyici ve açıklayıcı olanlar oluşturmaktadır. Tespit edilen dolaylamaların tamamı ise çalışmanın sonunda yer almaktadır. Adı geçen dolaylamalar için seçilen örneklerdeki ilk rakamlar dolaylamaların alındığı kaynağı, diğeri ise sayfa numarasını belirtmektedir. Taramaların yapıldığı kaynaklar numara sırasına göre daha aşağıda belirtilmiştir.

İstanbul'un Kültürel Yönünü Anlatan Dolaylamalar

İstanbul binlerce yıldır seslerin, ezgilerin ve ilahilerin en güzellerini yankılatmış bağrında. Bu kültürel zenginlik şehrin sınırları içinde açığa çıkmış yanları ile gizli yanlarını bir arada yaşamasına olanak sağlar. 600 yıllık bu tarih, kültür ve edebiyat perspektifini gözler önüne sermektedir. Üstelik hiçbir güç İstanbul'un altındaki kilimi çekememiştir. İstanbul'un kültürel yanını anlatan dolaylamalar şunlardır:

Dinlerin ve Dillerin Kavşağındaki Şehir (31,s.451)
Karışık Dokulu Kent (3,s.110)
Kültür Mozağıyi (3,s.34)
Kültür Şehri (3,s.29)
Kültürel Melezliğin ve Çoksesliliğin İki Kıtalı Tek Zemini (31,s.192)
Kültürlerin ve Irkların Kavşağındaki Şehir (31,s.451)
Medeniyet Merkezi (2,Arka Kapak Yazısı)
Medeniyet Mıknatısı (16,s.96)
Senfonik Mimari (18,s.61)
Şark u Garbın Vakıf-ı Efkârı (Doğunun ve Batının Fikirler Aşınası), (2,s.608)
Türkiye'nin Kültürel Merkezi (34,s.350)

İstanbul'un Siyasi (Jeopilitik)Yönünü İfade Eden Dolaylamalar

Bir ayağını Avrupa'ya öbürünü Asya'ya atmış olan İstanbul, siyasi geçmişinde işgaller, kuşatmalar, fetihler ve savaşlar, yangınlar, depremler, ayrılıklar, özlemler, büyük yoksulluklar, açlıklar, yıkımlar, işkenceler, idamlar, kanlı isyanlar, cinayetler, açlık grevleri, şiddetli mitingler, ihanetler ve hırsızlıklar görüp geçirmiştir. Solu Avrupa, sağı Asya, bir gözü Balkan, öbürü Kafkas, bir ayağı Akdeniz, diğeri Ortadoğu'dur İstanbul'un. Buna karşılık, siyasi geçmişinin harika dahası uyumlu bileşimiyle bütünleşmesi bizim karşımıza şu dolaylamaları çıkarmıştır:

21.yüzyılın Parlayan Yıldızı (31,s.17)
Avrupa'nın Anası (31,s.514)
Bağdat'ın Dervişlik Ortağı (2,s.559)
Bizans'ın İsviçresi (27,s.113)
Doğu ile Batı'nın Buluşma Noktası (26,Arka Kapak Yazısı)
Doğu Kültürünün İmgesi (31,s.514)
Doğu Roma'nın Parlayan Yıldızı (31,s.318)
Fatih'in Altın Alemi (2,s.677)
İki Kıtanın El Sıkıştığı Yer (5,s.126)
İmparatorlar Gözdesi (31,s.514)
Küreselleşmenin Atası (31,s.67)
Metropoller Kraliçesi (31,s.17)
Saltanat İklimi (14,s.784)
Sultanlar Gözdesi (31,s.514)
Şam'ın Kılıç Kardeşi (2,s.559)
Şark u Garbın Vakıf-ı Efkârı (Doğunun ve Batının Fikirler Aşınası), (2,s.608)

Şarkın Ezeli Neşesi (2,s.609)
Şarkın İncisi (2,s.678)
Türk Medeni Kaabiliyetinin Şaheser Bir Tecellisi (16,s.V)
Türk-Doğu-Müslüman Disneylandı (25,s.331)

İstanbul'un Sanatsal Yönünü İfade Eden Dolaylamalar

İstanbul, toprağı sanatla karılmış bir medeniyetin çocuğudur. En az havasını teneffüs edenin bile taşınamaz acı ve sevinçleri, kardeşlerine tıleştirdikleri bir dünyada, sanat aracılığıyla kendilerine ulaşmıştır. Gösterişli evlerin, dar sokakların, denizin dalgalarıyla söyleşen rüzgarın, serçenin ve söğüdün içindeki cevheri damıtan bir mirasın sahibidir İstanbul. İstanbul'un sanatsal yönünü ön plana çıkaran dolaylamalar şunlardır:

Fırçanın Eli (2,s.603)
Şehr-i Dil-güşa (İç Açan Şehir).(2,s.784)
Abideler Şehri (29,s.161)
Çeşmi Nergisi (19,s.14)
Doğuştan Şiirsel Bir Masal Diyarı (31,s.490)
Kalemin Eli (2,s.603)
Sanat Şehri (16,s.174)
Süslü Sayfiye (4,s.76)
Şairler Beldesi (31,s.17)
Şairler Ecesi (31,s.514)
Şairlerin Tutkusu ((31,s.153)
Şark Şiirinin Başkenti (24,s.129)
Şiir Cumhuriyeti (6,s.23)
Şiirin Ülkesi (1,s.413)
Şiirler Kenti (9,s.7)

İstanbul'un Felsefi Yönünü Anlatan Dolaylamalar

Bütün coğrafyaları, ülkeleri, alçak, rezil, günahkar, âşık, kahraman, faziletli insanları, en eski devirlerden beri o canım insanların yüreklerindeki geçip, kardeşlikleri geçip İstanbul'a dönen felsefe, kendini daha iyi tanıma fırsatını bulmuştur. İstanbul işte böyledir, bazen bütün köprüleri yıkılmış olarak bizleri kendine döndürür. Hayatın pasını önümüze koyup bizi felsefi derinliklere, yaşanmışlıklar üzerinden bir kez daha geçmeye davet eder. İstanbul'un felsefi yönünü anlatan dolaylamalar şunlardır:

Dünya Öküzünün Boynuzu (1,s.337)
Dünyanın Büyülü Noktası (20,s.129)
Dünyanın Yüzük Taşı (4,s.100)
Düşlerin Kraliçesi (31,s.514)
Ece Kent (31,s.18)
Efsane Şehir (31,s.513)
Füsunu Kıtalaraya Yayılan Nazar Boncuğu (31,s.340)
Gizemler Merkezi (26,Arka Kapak Yazısı)
Hayal Şehir (31,s.513)
Sihirli Şehir (31,s.95)
Sihriyle Dünyanın Gözlerini Kamaştıran Revnaklı Yakamoz (31,s.340)
Şehirler Diyarının Esrarengezi (31,s.513)
Şehr-i Efsun (31,s.89)
Yedinin En Mistik Şehri (31,s.88)
Yeryüzünün 2700 Yıldır Menopoza Girmeyen Tek Dışısı (31,s.89)
Maviler Aleminin Efsanelisi (1,s.412)

Dinî Motiflere Dayalı Dolaylamalar

İstanbul'un kimlik kartında taşıdığı dinî motifler, her sahada olduğu gibi edebiyatta da sıkça kullanılmıştır. İstanbul için tespit ettiğimiz en çok dolaylama, dinî motiflere dayalı dolaylamalardır. Fethedildikten sonra İslamın bir merkez olması, İstanbul'u özellikle dini yönden ön plana çıkaran Camilerin, evliyaların, görkemi karşısında görenleri hayrete düşüren güzel cennetten birer parçaya, nura benzetilişi İstanbul'un dinî-folklorik yönünü de göstermektedir. Dinî motiflere dayalı tespit edebildiğimiz dolaylamalar şunlardır:

Ahret Bahçesi (16, s.VI)
Ahret Bahçesi (16, s.VI)
Allah'a Açılan ve Kapanan Ulu Kapı (2, s. 558)
Allah'a Yakın Dünya (1, s.250)
Camilerin Şehri (29, s.141)
Cennet Bahçesi (1, s.301)
Cennet Bahçesi (29,s.172)
Cennet Irmağı (33)
Cennet Mekân (31,s.421)
Cennet Yoluna Serilmiş Yeşil Halı (33)
Cennet-i Firdevs (Firdevs Cenneti), (2,s.796)
Cennet-i Ruy-ı Zemin (Zemin Cenneti), (2,s.758)
Cennetü'l-Meva (Yer Cenneti), (2,s.577)
Dört İslam Ordusunu Surlarda Gören Belde (2,s.744)

Ermişler Beldesi (31,s.284)
Evliyalar Beldesi (31,s.284)
Evliyalar Şehri (3,s.75)
Eyüp Sultan Gecesi Mumu (2,s.560)
İslam Cennetinin Bahçesi (16,s.133)
İslam İli (16,s.96)
İslam İmparatorluğu'nun Başkenti (31,s.514)
İslam Ruhunun Kristalleşmiş Heykeli (2 ,s.555)
İslamın Denizden Güneşe Yükselen Sütunu (2,s.560)
Kıyamete Kadar Söylenecek Türkü (2 ,s.559)
Kubbeler Şehri (2,s.862)
Kudsi Tepe (1,s.256)
Kutluluk Yurdu (24,s.342)
Kutsal Emanetlerin Şehri (13,s.135)
Kutsal İkizler (31,s.453)
Kutsal Mekân (31,s.452)
Minarelerin Şehri (29,s.141)
Misl-i Cennet (Cennet Benzeri), (2,s.602)
Misl-i Hayber (Hayber Benzeri Belde), (1,s.201)
Mukaddes Canların Mi'racı (1,s.269)
Müezzinlerin Şehri (29,s.140)
Müstümanlığın Kalesi (3,s.75)
Reşk-i Cennet-i Firdevs (Firdevs Cennetini Kısandıran Belde), (2,s.778)
Sefine-i Nuh (16,s.151)
Şehr-i Cinan (Cennetler Şehri), (1,s.181)
Tanrı'nın Evi (2,s.602)
Tanrı'nın Kılıç Halindeki Hilali (2 ,s.555)
Tanrının Mabedi (17,s.4)
Timsal-i Nur (1,s.400)
Türbeler Mahallesi (1,s.357)
Uhrevi Bir Şehir (16,s.78)
Ulu Mabed (1,s.256)
Ulu Rüya'yı Görenler Şehri (1,s.246)
Ulu Şehr (1,s.85)
Ulvi Cihan-ı nurani (Ulu Cihanın Parlaklığı) (2,s.622)
Yeryüzü Cenneti (13,s.158)
Yeşil Bir Dua (2,s.560)
Zafer Mabedinin Mimarı (1,s.257)

Aşk, Sevgi, Mutluluk, İhtiras, Ayrılık Gibi İnsanı Duygulara Dayalı Dolaylamalar

İstanbul'un bir aşk, sevgi, mutluluk ve aynı şekilde bir ihtiras, ayrılık, hüznü, mutsuzluk şehri olduğunu anlatan dolaylamalardır. İstanbul'un demografik özelliklerini göz önünde bulundurduğumuzda kişilerin bu tür dolaylamaların bulunması doğaldır. Şehir her yönüyle güzel olunca, aşkların en güzelini yaşanması da kaçınılmazdır. İnsanların aşklarını yaşayabilecek sayısız mekân olması, herkes için aşk şehrinin havasını teneffüs etme imkanı sağlamıştır. Bu kaçınılmaz aşkın yaşanmış olması, aynı zamanda İstanbul'un bir ayrılık şehri ünvanını da elde etmesine sebep olmuştur. Her aşk yaşayıcısı için kutsaldır. Bu yüzden İstanbul İstanbul otalı yaşayıcısına göre ne böyle bir aşk ne de böyle bir ayrılık görmemiş olur her seferinde. İstanbul'un her iki yönünü de yansıtan dolaylamaları şu şekilde sıralayabiliriz:

Aşkın Başkenti (2,s.603)	Yalnızlıklar Şehri (31,s.318)
Aşkın İli (2,s.603)	Zalimler Karaliçesi (31,s.149)
Aşklar Şehri (31,s.318)	Babil Kulesi (10,s.45)
Ayrılıklar Şehri (31,s.318)	Hublar Şahı (34,s.187)
Mecnunlar Yuvası (7,s.77)	Müjgan Yaresi (19,s.14)
Mutluluklar Şehri (1,s.358)	Hubların Kanı (34,s.274)
Mutluluklar Şehri (13,s.61)	

Renk ve Sayı Motiflerine Dayalı Dolaylamalar

İstanbul'un yedi tepe üzerine kurulduğunu düşünürsek, sayı yönünden en zengin motifimiz "yedi" sayısı olacak ve dolayısıyla dolaylamalarda en fazla kullanılan sayı da "yedi" olacaktır. Dünya ölçeğinde karşılaştırmaya tutulduğunda da öne çıkan özellikleriyle İstanbul, "tek" ve "yegane" bir şehirdir. "Üç" denize kıyısı olan, nüfus bakımından "Türkiye'nin dörtte biri" olan İstanbul için yine renkli, aydınlık sokakları, minarelerin şerefelerindeki ışıklar ve "yeşil" renk ön plana çıkmaktadır. İstanbul için tespit edebildiğimiz renk ve sayı motiflerini dayalı dolaylamalar şunlardır:

Dokuz Adalı Diyar (31,s.490)
Dünyanın Sıfır Noktası (31,s.453)
İstanbul'un İkiizleri (31,s.451)
Kutsal İkiizler (31,s.453)
Mısır-ı Sani (İkinci Mısır), (2,s.778)
Renk ve Işık Diyarı (1,s.306)
Renklerin, Işıkların Kaynaştığı Şuh Belde (1,s.306)
Seksen Bir İlin Vitrini (5,s.218)
Seksen Bir İlin Vitrini (5,s.24)
Tek Işıklı Şehir (18,s.118)

Türkiye'nin Dörtte Biri (5,s.24)
Üç Denizli Diyar (31,s.490)
Yedi Düvelin Gözdesi (31,s.436)
Yedi Tepe (1,s.306)
Yedi Tepeli Diyar (31,s.490)
Yedi Uçan Daire (2,s.708)
Yedinin En Mistik Şehri (31,s.88)
Yedinin En Mükemmel Şehri (31,s.88)
Yedinin En şiirsel Şehri (31,s.88)
Yedinin En Yüksekte Taçlandığı Diyar (31,s.88)
Yekpare Bir İn'ika (16,s.79)
Yeşil Bir Dua (2,s.560)
Yeşil Şehir (16,s.133)

Anlamını Tarihten ve Mitojiden Alan Dolaylamalar

İstanbul, tarihi dokusunu koruyarak günümüze kadar ulaşan tarihsel illerimizdendir. Şahit olduğu savaşlar, fetihler, imparatorluklar, hükümetler, şairler, yazarlar, saray ve çevresi, iç ve dış ilişkileri İstanbul için daimi bir nimet olmuş, İstanbul'u olgunlaştırdıkça olgunlaştırmış, onu bir "dünya şehri" haline getirmiştir. Yine İstanbul'un tarihi, esatirik bir şekilde işlenmiş; bunun üzerine dolaylamalarda bulunulmuştur. Özellikle fetihden sonra, kendi kimliğimizi ve özelliklerimizi dağın, taşın, ovasına... kısaca her yerine mührümüzü vurmakla yetinmeyerek, her defasında burası bizim demenin türlü yolunu bulmuşuzdur.

Ademin Ummanı (2,s.778)
Akdeniz'in Nuh Gemisi (31,s.499)
Altın Postu Arayan Argonotların Mucizesi (31,s.17)
Babil kulesi (10,s.45)
Babil Kulesi (31,s.345)
Bağdat'ın Dervişlik Ortağı (2 ,s.559)
Bizans'ın İsviçresi (27,s.113)
Bizans'ın Parlayan Yıldızı (31,s.318)
Bizans'ın Paytahtı (16,s.7)
Bizans'ın Paytahtı (1,s.417)
Cedvel-i Simin (Gümüş Kanal) (2,s.644)
Doğu Roma'nın Parlayan Yıldızı (31,s.318)
Denizler Tanrısı Poseidon'un Kızı (31,s.17)
Eyüp Sultan Gecesi Mumu (2,s.560)
Justinaus'un Gözbebeği (31,s.451)
Kasr-ı Neşat (Neşat Köşkü), (2,s.643)
Mısır-ı Sani (İkinci Mısır), (2,s.778)
Oğuz Türklüğü'nün Özü (16,s.VII)

Oğuz Türklüğü'nün Tekamülü (16,s.VII)
Ortaçağ Şehirlerinin İmparatoricesi (31,s.17)
Osmanlı Cenneti (25,s.246)
Osmanlı Devleti'nin Payitahtı (2,Arka Kapak Yazısı)
Osmanlı İmparatorluğu'nun Parlayan Yıldızı (31,s.318)
Osmanlı Payitahtı (16,s.158)
Osmanlı Türkünün Şiiri (1,s.50)
Osmanlı'nın Baş Kalesi (5,s.47)
Roma'nın Şarkı (17,s.32)
Şam'ın Kılıç Kardeşi (2 ,s.559)
Yeniçağ ve Yakınçağ'ın Müjdesi (31,s.17)
Yeniçağ'ın Aydınlığı (2,s.713)

Anlamını Coğrafi Özelliklerinden Alan Dolaylamalar

Üç tarafında denizle iç içe olan, yedi tepe üzerine yayılmış, yeraltı ve yerüstü kaynaklarıyla; doğal zenginlikleri üzerine inşa edilmiş görkemli yapılarıyla meşhurdur İstanbul. Güneşin doğuşundan batışına bu kısal coğrafyada sadece güneşin katığı güzellikler bile görmeye değer. Karadeniz ile Akdeniz arasında olması bu yol üzerinde seyahat edenlerin gördükleri, sadece ışık oyunlarının değil musikinin ve çeşitli seslerin yarattığı armoninin kattığı doğal güzellikleri anlatılabilecek kadar anlata bitiremedikleri coğrafi bir güzelliktir, İstanbul.

Adalar Cennetinin Başkenti (31,s.491)	İki Kıtanın El Sıkıştığı Yer (5,s.126)
Adalar Cennetinin Kraliçesi (31,s.42)	Karadeniz ve Marmara'nın Nefes Borusu (31,s.514)
Adaların Kaptan Köşkü (31,s.492)	Kudsi Tepe (1,s.256)
Adaların Şehzadesi (18,s.67)	Pergelin Eli (2,s.603)
Cedvel-i Simin (Gümüş Kanal) (2,s.644)	Ruy-ı Derya (Tunç Denizi), (2,s.657)
Deniz Şehri (1,s.460)	Sular İçinde Yüzen Venüs (1,s.307)
Dokuz Adalı Diyar (31,s.490)	Taş Denizi (6,s.80)
Dünyanın Jeopolitik Kalbi (25,s.194)	Tepeli Diyar (31,s.88)
Güneş ve Sular Mucizesi (1,s.361)	Üç Denizli Diyar (31,s.490)
Harita Kırığı (2,s.548)	Yedi Tepe (1,s.306)
İçinden Deniz Geçen En Eşsiz Şehir (31,s.50)	Yedi Tepeli Diyar (31,s.490)
İçinden Deniz Geçen Şehir (31,s.49)	Yeşil Şehir (16,s.133)

İstanbul'un Aydınlığını ve Işıklarını Anlatan Dolaylamalar

İstanbul'un gece görünen aydınlık, ışık dolu, pırl pırl parlayan görüntüsünü anlatmak yetmez. Çünkü onu sadece yaşayabilirsiniz. Nasıl ki, az ışık kadınları daha güzel gösterirse, ister doğal gün ışığı isterse gece ışıklandırılmış İstanbul her haliyle güzel, her haliyle bir ışık cenneti gibidir.

Işık Anıtı (2,s.560)
Işık Beldesi (2,s.679)
Lüce-i Envar (Işıklar Kalabalığı,Işıklar Denizi) (2,s.637)
Renk ve Işık Diyarı (1,s.306)
Renklerin, Işıkların Kaynaştığı Şuh Belde (1,s.306)
Sihriyle Dünyanın Gözlerini Kamaştıran Revnaklı Yakamoz (31,s.340)
Şerer Deryası (1,s.149)
Tek Işıklı Şehir (18,s.118)

İstanbul'un Kalabalığını, Farklı Dinlere Hitap Ettiğini Anlatan Dolaylamalar

İstanbul, yukarıda bahsettiğimiz gibi demografik yönden Türkiye'nin en zengin ilidir. Kalabalık kaldırımları, insanların durmaksızın koşuşturmaları ve farklı dillerden, dinlerden insanlara hitap etmesi, İstanbul'u özgün kılmıştır. Özellikle doğu ile batıyı birbirine bağlaması ona ayrı bir önem ve güzellik katmıştır. Onun sayesinde önce insanlar sonra da fikirler köprüden geçerek, batıya ulaşmıştır.

Ademin Ummanı (2,s.778)
Ahret Bahçesi (16,s.VI)
Anadolu'nun Bağı (4,s.53)
Anadolu'ya Açılan Kapı (4,s.118)
Beldeler Beldesi (1,s.305)
Cihan Şehri (1,s.214)
Dinlerin ve Dillerin Kavşağındaki Şehir (31,s.451)
Doğu ile Batı'nın Buluşma Noktası (26,Arka Kapak Yazısı)
Doğu Kültürünün İngesi (31,s.514)
Dünya Başkenti (31,s.514)
Ecnebi Mahşeri (16,s.160)
İnsan Deryası (19,s.98)
Küçük Dünya (21,s.7)
Milletlerin ve Medeniyetlerin Kavşağındaki Şehir (31,s.451)
Toplama Kampı (3,s.80)
Turist Şehri (16,s.171)
Türk-Doğu-Müslüman Disneylandı (25,s.331)
Türkiye'nin Dörtte Biri (5,s.24)

İstanbul'un Ticari Özelliğini Anlatan Dolaylamalar

İstanbul, kültürel, sosyal, turistik özelliklerinin yanı sıra Türkiye'nin ekonomik yönden de önemli bir şehridir.. Ticarî ilişkilerin yoğun olduğu bu şehir ticarî anlamda dolaylamalarda da bulunulmuştur. İnsanların bu kadar yoğun olduğu bir yerde ticaretin olmaması mümkün değildir. Sadece yurt içi ticaretin değil, uluslararası ticaretin de kalbinin attığı, hem kazancın hem de verginin bol olduğu şehirlerden biridir.

Dericiliğin Merkezi (4,s.121)
Dünya Turizminin Cenneti (3,s.83)
Küçük Müstahsilin Şehri (29,s.149)
Makine Kent (31,s.355)
Oyuncaklar Kenti (7,s.16)
Rant Merkezi (3,s.18)
Ruy-ı Derya (Tunç Denizi), (2,s.657)
Sınai Bir Şehir (16,s.171)
Sömürü Canavarı (7,s.72)
Transit Şehri (16,s.171)
Turist Şehri (16,s.171)
Ülke Ticaretinin Merkezi(21,s.26)
Vergi Cenneti (4,s.141)
Vergisiz Satış Dükkanı (31,s.157)
Zarar Deryası (1,s.149)

İstanbul'un Kötü Yönlerini İfade Eden Dolaylamalar

İstanbul için yapılan dolaylamalar içerisinde dikkati çeken bir nokta da şudur. İnsanlar, yaşadıkları ve gördükleri çevredeki yalnızca güzel şeyleri işlemekle kalmaz; ruhuna dokunan, zoruna giden, tasvip etmediği şeyleri de dile getirir. Ayrılıklar, yoksulluklar, köprü altı yaşantısı, varoşların yaşam çabası ve kalabalığı, yalnızlık, vb... Her türlü insanın yaşadığı bir şehir olan İstanbul, tüm güzelliklerini sergilerken, arka sokaklarında mutlaka istenmeyen olaylara da şahit olmaktadır. İstanbul'un güzelliklerini anlatan dolaylamaların yanı sıra tespit ettiğimiz kötü yönlü dolaylamaları şu şekilde sıralayabiliriz:

Ademin Ummanı (2,s.778)
Ahret Bahçesi (16,s.VI)
Ayrılıklar Şehri (31,s.318)
Cinayetler Şehri (1,s.423)
Ecnebi Mahşeri (16,s.160)
Esir Şehir (25,s.236)
İnsan Sardalyası (18,s.85)
İnsan Deryası (19,s.98)

İstihlak Şehri (16,s.174)
Kavgamızın Şehri (23,s.366)
Keder Deryası (1,s.149)
Küçük Müstahsilin Şehri (29,s.149)
Kül Olmuş Altının Külçesi (1,s.303)
Makine Kent (31,s.355)
Manyetik Bir Alan (26,Arka Kapak Yazısı)
Ölümler Okyanusu (18,s.119)
Ölüm Şehri (16,s.49)
Ölümden Korkuşun Sembolü (2 ,s.560)
Sefalet Mezarı Açan Bir Şehir (1,s.165)
Vergisiz Satış Dükkanı (31,s.157)
Yalancı Şehir (2,s.577)
Yalnızlıklar Şehri (31,s.318)
Zalimler Kraliçesi (31,s.149)
Zarar Deryası (1,s.149)
Zorunlu Göçenlerin Son Nefes Türküsü (31,s.19)

Kız Kulesi'ni kürsü yaparak sıraladığımız bu dolaylamalarda kuşkusuz, bu kadar şair ve yazar gözünün kendi üzerine çevrilmiş olması, bir yeryüzü şehri için büyük bir onur ve bahtiyarlıktır. Üstelik yazıyı Sümerler bulduğuna göre, şiirlerin de İstanbul için olması gayet doğaldır. İşin gerçeği Roma'dan Bizans'a, Osmanlı'dan Cumhuriyete uzanan süreçte İstanbul, bütün görkemiyle dünya insanının gündemindedir. Ne yaparsanız ki, İstanbul'da edebiyat, bilimin kalıplarına sığmayacak oranda çetrefil bir biçim/içerik dengesi taşımaktadır. Bu biçim ve içerik dengesi çalışmamız sonrasında bizi Buket Uzuner'in "İstanbulular" adlı eserinde 136, Hasan Akay'ın "Fatih'ten Günümüze Şairlerin Gözüyle İstanbul 1"de 85, aynı eserin ikinci cildinde ise 101 dolaylama ile karşılaştırmıştır. Yahya Kemal'in "Aziz İstanbul" adlı eserinde ise 51 dolaylama mevcuttur. Bu arada İstanbul yalnız İstanbullar tarafından değil, vatanın her köşesinden gelenlerce de asırlarca işlenmiştir. Ancak başka şehirler için "doğmak değil, doymak" yeter de İstanbullu olmak için "yedi nesil" buralı olmak şartı arandığını unutmamalıyız. Öyle ki yedi nesil İstanbullu olan Mehmet Tanju Akerman'ın "İki Avuç İstanbul" adlı eserinde 26, "İstanbullu" da ise 17 dolaylama tespit etmiş bulunuyoruz. Necip Fazıl Kısakürek "İstanbul'a Hasret"te 10, İskender Pala "Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk" ile 9, Ahmet Hamdi Tanpınar ise "Beş Şehir" adlı eseriyle çalışmamıza 9 dolaylama sunmuştur. Bu dolaylamalar, İstanbul'un yaşamının eserlerde ifadesini bulan sürekli bir olgusudur. Bu eserler kentin öz kişiliğini oluşturur ve kentten usulca yayılan güzelliğin asıl kaynağıdır. İstanbul'un yaşadığı doku başkalaşmasını izleyebilmek için başvurduğumuz bu kaynaklar karşımıza özgün bir kimlik ve yeryüzündeki özel anlamı kolaylıkla kavranıp onaylanabilen bir şehir çıkarmıştır.

Kendine has mimarisi, geleneği, dili ve üslubu olan İstanbul, onlarca bölgeye, yirmilerce kenar mahalleye, otuzlarca yoksul semte sahiptir. Kuşkusuz ki hepsi birbirinden güzel dolaylamalarla anlatılmıştır. Ancak şu da bir gerçektir ki bir İstanbul arşivi oluşturmanın yolu, ilgili herkese şehrin kapılarını açmaktan

geçmektedir. İstanbul anahtarını paspasın altına bıraktığına dair not asmış kapısına. Bizler de İstanbul'a gönül vermiş, kafa yormuş, düş kurmuş her hemşeriyi bir arada bulabileceğimiz bir İstanbul seyri için girdik bu kapıdan. Gördük ki bilim adamı da yazar da sanatçı da farklı açıdan yaklaşmış İstanbul'a. Çünkü; İstanbul sadece abide ve abidemsî eserlerin bol olduğu şehir değildir. Şehrin tabiatı da bu eserlerin görünmesine ayrıca yardım eder. Üstelik bu denli dolaylamaları anlatabileceğimiz kaç İstanbul var? Şarkıların, şiirlerin, resimlerin, türkülerin İstanbul'u, ya sonra? Talebe yurtlarının, kapalı çarşıların, sinemaların, tiyatroların köprülerin, tünellerin, simitçilerin, işkembecilerin, kebabçıların İstanbul'u.

Baçım yönünden de tahlil ettiğimiz dolaylamalarda 99 belirtili, 161 belirtisiz, 51 zincirleme ad tamlaması ile 79 sıfat tamlaması İstanbul için kullanılırken ilçe, semt, çarşı, köprü, saray vs. için toplamda 154 belirtili, 222 belirtisiz, 63 zincirleme ad tamlaması ile 124 sıfat tamlaması kullanılmıştır.

Anadolu coğrafyasının belirlediği 81 ilimizin kendi içinde yaşayanları olduğu kadar onu dışarıdan gözleyenlerce de bu denli anlatılmayışi bilinen bir gerçektir. Şimdi bu coşkuyu yaşayıp yaşatan şair ve yazarlarımızın bir kısmının İstanbul ile olan birlikteliğine bakalım:

Buket Uzuner tarihi yönüyle İstanbul'u 4, Ayasofya'yı 2, Ayasofya Sultanahmet ikilisini 4 defa anlatırken, tarihi ve siyasi yönüyle İstanbul'u 20, coğrafi yönüyle İstanbul'u 11, Galata Kulesi'ni 1, Adalar'ı 3, Haliç'i 1 defa anlatmıştır. Edebi yönüyle anlattığı dolaylamalar ise 27 tanedir. Bu dolaylamalara efsanevi yönüyle 16 dolaylama daha eşlik etmektedir. Hasan Akay "Fatih'ten Günümüze Şairlerin Gözüyle İstanbul 1" adlı kitabında tarihi, siyasi yönüyle İstanbul'u 9, Süleymaniye'yi 1 defa anlatırken, coğrafi yönüyle İstanbul'u 10, Haliç'i 1 dolaylama ile anlatmıştır. Dini yöndeki dolaylama İstanbul, Eyüp, Süleymaniye, Çemberlitaş, Kocamustafapaşa, Ayasofya, Yenicamii, Fatih Camii ve Anadolu Rumeli Hisarları için yapılan dolaylamalarla toplamda 21 tanedir. Aynı eserin ikinci cildinde İstanbul dini açıdan 14 defa dolaylamalarla anlatılırken Üsküdar, Ayasofya, Sultanahmet, Kız Kulesi, Küçüksu Mezarlığı, Anadolu Hisarı ve İstanbul dergahlarının anlatımıyla birlikte dini yönlü dolaylamalar 27'ye ulaşmıştır. Tarihi siyasi yönünün birlikte anlatıldığı dolaylamalar ise İstanbul için 16 olmak üzere Beyazıt, Ayasofya, Tophane ve Anadolu Hisarının da anlatıldığı dolaylamalar ile 21 tanedir.

Yahya Kemal'in; ismini "Bir Başka Tepeden" şiirindeki
"Sana dün bir tepeden baktım Aziz İstanbul
Görmediğim, gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer
Ömrüm oldukça gönül tahtıma keyfince kurul
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer"⁷

mısralarından aldığı "Aziz İstanbul" kitabında ise tarihi yönüyle İstanbul 11 defa dolaylamalarla anlatılmıştır. Bunu Eyüp, Üsküdar, Boğaziçi takip etmiş ve rakam 14'e ulaşmıştır. Tarihi ve siyasi yönünün birlikte işlendiği dolaylamalarda İstanbul için 9, Boğaziçi için 1, Otağ Tepesi için de 1 defa olmak üzere toplam 11 tane

⁷ Yahya Kemal, Aziz İstanbul, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yay., İstanbul 1958, s. VII

dolaylama vardır. Dini yönüyle anlattığı dolaylamalarda Eyüp baş sırada yer alırken, Üsküdar ve Kadıköy de ardınca gelmektedir.

Öz itibariyle, İstanbul kendi başına bir gizemdir. Bir gizem tarihi ve bir gizemler merkezidir her türlü ve her çeşidinden. Bu gizemlilik Buket Uzuner'in adını verdiğimiz eserinde soyut kavram niteliğiyle karşımıza 106 dolaylama ile çıkmaktadır. Aynı eserde de somut kavram içeren 30 kadar dolaylama tespit edilmiştir. Hasan Akay ise eserinin ilk cildinde 73 soyut kavram anlatırken bunu ikinci cildinde anlattığı 94 soyut kavram takip etmiştir. Yahya Kemal'de gördüğümüz İstanbul aşkı ise 40 soyut kavramla dile gelmiştir.

Dolaylamaların tamamında ise 117 somut, 446 soyut kavram yer almaktadır.

Yeryüzünde güzellik namına başka bir eser yoktur ki bu denli anlatılabilin. Bu anlatımlarda tarihi, siyasi, dini, edebi ve coğrafi yönlerinin ağır basmasının sebebi şehrin sınırları içerisinde, tarihsel ve kültürel dokunun açığa çıkmış olmasıdır. Osmanlı Türkü'nün şiiri tarihi yönüyle kendini ifade ederken dünya onu siyasi başarısı ve coğrafi güzellikleriyle tanımaktadır ve tanıyacaktır da.

Kentlerin bozulmayan dokusu, duyarlı insanları yıllar boyu kendine bağlamıştır. Bu sebeple İstanbul soyut ve somut kavramların anlatımında ilk sırada yer almaktadır. Tarihe tanık ağaçlar, sırlı sırlı akan çeşmeler, tarihle iç içe köprüler ve bir coğrafyayı soluduğumuz evler bu anlatımın göstergesidir. Kentle bütünleşmenin coşkusu çok yönlü anlatan dolaylamalar daha sonra kendini Kız Kulesi'nin merdivenlerini çıkarken bulmaktadır. Bu, Kız Kulesi'nin anlatımıyla çalışmamızı çiçek bahçesine dönüştürmüştür. Bu sebeple İstanbul'u sevmek Türkiye'yi ve Türk tarihini sevmek demektir. Dini yönüyle anlatılan Eyüp, Ayasofya ve Süleymaniye ise kentin tepelerinden yükselen 600'ü aşkın caminin görüntüsü ile baş döndürücü bir atmosfer yaratmıştır. Bu dolaylamaların oluşturduğu doku sayesinde insan kendini, geçmiş zamanla bugün arasında bir rüyada hissetmektedir. Binlerce yıldır seslerin, ezgilerin ve ilahilerin en güzelleri yankılandı bu mekânlarda. Gerek Eyüp'te gerek Ayasofya'da gerekse Süleymaniye'de. Her dil de ilahiler yükseldi ve yükselecektir daima göklerine.

İstanbul'daki bu çeşitlilik bizleri gerçekten büyülemektedir. Müzeleri, kiliseleri, sarayları, camileri, pazar yerleri ve doğal güzellikleri bitmez tükenmez nüanslar sunmaktadır. Yoksa boşuna mıdır Orhan Veli'nin semt semt, sokak sokak dinlemesi İstanbul'u? Değil, elbette değil. Şair ve yazarların bu kadar gözdesi olmuş ve hakkında bugüne kadar sayısız şiir kaleme alınmış bu kent, ruhuna uygun daha nice geniş çaplı çalışmalara layıktır.

Kaynakça:

- AKAY, Hasan, Fatih'ten Günümüze Şairlerin Gözüyle İstanbul 2, İşaret Yay. İstanbul 1997
AKSAN, Doğan, Her Yönüyle Dil, TDK Yay. - Ankara 1998, (3. Bölüm)
HENGİRMEN, Mehmet, Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Engin Yayınevi, Ankara 1999

KEMAL, Yahya, Aziz İstanbul, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yay. - İstanbul 1958

UZUNER, Buket, İstanbullular, Everest Yay. - İstanbul 2007

TARANAN ESERLER

(Dolaylamaların yanındaki rakam, hangi kitaptan alındığını ve sayfa numarasını gösterir.)

1-AKAY, Hasan, Fatih'ten Günümüze Şairlerin Gözüyle İstanbul 1, İşaret Yay. İstanbul 1997

2- AKAY, Hasan, Fatih'ten Günümüze Şairlerin Gözüyle İstanbul 2, İşaret Yay. İstanbul 1997

3-AKERMAN, Mehmet Tanju, İstanbullu, Elçi Yay. - İstanbul 2005

4-AKERMAN, Mehmet Tanju, İki Avuç İstanbul, Elçi Yay. - İstanbul 2004

5-AKERMAN, Mehmet Tanju, İstanbul ve Değişim, Elçi Yay. - İstanbul 2006

6-AKIN, Sunay, İstanbul'da Bir Zürafa, Çınar Yay. - İstanbul 2001

7-AKIN, Sunay, İstanbul'un Nazım Planı, Çınar Yay. - İstanbul 2004

8-BANARLI, Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi 2, MEB Yay. - İstanbul 2004

9-BAYRAK, M.Orhan, İstanbul Sözlüğü, Tarih Düşünce Kitapları, İstanbul 2004

10-ÇAVDAR, Tefik, Milli Mücadele'ye Başlarken Sayılarla Durum ve Genel Görünüm 2, Çağdaş Yay. - 2001

11-ERCİLASUN, Bilge, Orhan Veli Kanık, MEB Yay. - İstanbul 1994

12-ERSOY, Mehmet Akif, Safahat, Çağrı Yay. - İstanbul 2006

13-İstanbul'dan Göreme'ye Kültür Mirasımız, Milliyet (Unesco)

14-KARAALIOĞLU, Seyit Kemal, Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi 3, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1985

15-KARAY, Refik Halid, İstanbul'un Bir Yüzü, İnkılap Kitabevi, İstanbul

16-KEMAL, Yahya, Aziz İstanbul, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yay. İstanbul 1958

17-KEMAL, Yahya, Kendi Gök Kubbeimiz, MEB Yay. - İstanbul 1985

18-KISAKÜREK, Necip Fazıl, İstanbul'a, Hasret(Derleyen:Mehmed Kısakürek), Büyük Doğu Yay. - İstanbul 2005

19-KOÇU, Reşat Ekrem, Aşk Yolunda İstanbul'da Neler Olmuş, Doğan Yay. - İstanbul 2001

20-MARCHAN, Jaime, Yazgım İstanbul, (Çev. Yıldız Ersoy Canpolat), Kültür Bakanlığı Yay. - Ankara 2001

21-MENGÜŞOĞLU, Metin Önal, İstanbul Hikayeleri, İlke Yay. - İstanbul 2004

22-ÖZER, Ahmet, Söziin Kanatlarında, Kültür Bakanlığı Yay. - Ankara 2002

23-ÖZKAN, Abdullah; D,Refik, Cumhuriyetten Günümüze Türk Şiir Antolojisi, Boyut Dosya Yay. - İstanbul 2003

24-PALA, İskender, Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk, Kapı Yay. - İstanbul 2004

25-PAMUK, Orhan, İstanbul, Yapı Kredi Yay. - İstanbul 2005

26-SCOGNOMILLO, Giovanni, İstanbul Gizemleri, Büyüleri, Yatırlar, İnançlar, Altın Kitaplar Yay. - 1993

27-SENBİR, Hakan, Kentlerin Kraliçesi, Okuyan Us Yay. - İstanbul 2003

28-ŞİNASİ, Makaleler, "İstanbul Sokaklarının Aydınlatılması ve Temizliği Hakkındadır."

29-TANPINAR, Ahmet Hamdi, Beş Şehir, MEB. Yay. - İstanbul 1985

30-TANPINAR, Ahmet Hamdi, Edebiyat Üzerine Makaleler, MEB. Yay. - İstanbul 1969

31-UZUNER, Buket, İstanbullular, Everest Yay. - İstanbul 2007

32-Zaman Gazetesi, 11 Ocak 2007

33-www.İstanbul.net 9 Şubat 2008

34-ÇOBANOĞLU, Özkul, Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul, 3F Yay. - İstanbul 2007

www.mahurbeste.com

www.siirdemeti.com

Taranan Eserlere Göre Alfabetik Olarak Dolaylamalar

1. 21. yüzyılın Parlayan Yıldızı (31,s.17)	İstanbul
2. Abideler Silsilesi (16,s.25)	İstanbul
3. Abideler Şehri (29,s.161)	İstanbul
4. Açık hava Müzesi (3,s.128)	İstanbul
5. Açık hava Müzesi (4,s.37)	Eyüp
6. Adalar Cennetinin Başkenti (31,s.491)	İstanbul
7. Adalar Cennetinin Kraliçesi (31,s.492)	İstanbul
8. Adaların Kaptan Köşkü (31,s.492)	Büyükkada
9. Adaların Şehzadesi (18,s.67)	Büyükkada
10. Adem'in Ummanı (2,s.778)	İstanbul
11. Ahiret Bahçesi (16,s.VI)	Eyüp
12. Ahiret Bahçesi (16,s.VI)	Üsküdar
13. Akdeniz'in Nuh Gemisi (31,s.499)	İstanbul
14. Alem-i Misalin Seyyah-ı Huşyarı (Örnek Dünyasının Akıllı Gezgini),(2,s.641)	İstanbul
15. Allah'a Açılan ve Kapanan Ulu Kapı (2 ,s.558)	Ayasofya
16. Allah'a Yakın Dünya (1,s.250)	Koca Mustafa Paşa
17. Altın Boynuz (1,s.364)	Haliç
18. Altın Boynuz (13,s.61)	İstanbul
19. Altın Boynuz (20,s.38)	Haliç
20. Altın Boynuz (31,s.317)	Haliç
21. Altın Boynuz (5,s.85)	İstanbul
22. Altın Boynuz (9,s.22)	Haliç

146. Gerilen Bir Yay (33)	Boğaziçi
147. Gevher-i Yek-pare (Tek Parça Mücevher), (2,s.637)	İstanbul
148. Gezinler Ecesi (31,s.514)	İstanbul
149. Gezinlerin Tutkusu (31,s.153)	İstanbul
150. Gezinlerin Tutkusu (31,s.361)	İstanbul
151. Gizem Tarihi (26,Arka Kapak Yazısı)	İstanbul
152. Gizemler Merkezi (26,Arka Kapak Yazısı)	İstanbul
153. Gök Şehri (1,s.395)	İstanbul
154. Göksel Yapı (2 ,s.558)	Ayasofya
155. Gönüllü Kapakların Tek Ülküsü (31,s.20)	İstanbul
156. Gül-şen Saray-ı Hub ü Dil-efruz (Kalp Yakamın ve Güzellik Sarayının Gül Bahçesi), (2,s.659)	İstanbul
157. Güneş ve Sular Mucizesi (1,s.361)	İstanbul
158. Güvercin Mahşeri (18,s.19)	İstanbul
159. Güzelin Başkenti (2,s.603)	İstanbul
160. Güzelin İli (2,s.603)	İstanbul
161. Güzeller Kanı (2,s.778)	İstanbul
162. Güzelliği Tılsımla Parlayan Yegane Belde (31,s.340)	İstanbul
163. Hafızların Şehri (29,s.140)	İstanbul
164. Harita Kıvrığı (2,s.548)	Kapalıçarşı
165. Harita Kıvrığı (21,s.8)	İstanbul
166. Hayal Şehir (31,s.513)	İstanbul
167. Heykel-i Nuranurun (1,s.406)	Süleymaniye
168. Hilafet Asmanı (1,s.416)	İstanbul
169. Horozlu Kapı (4,s.101)	Unkapanı
170. Hoşgörü Uygarlığının Mülkü (1,s.391)	İstanbul
171. Hoşgörünün Beşiği (4,s.143)	İstanbul
172. Hümanizmanın Eşsiz Tarihi (31,s.451)	Ayasofya, Sultanahmet
173. Hüner Şehri (24,s.84)	İstanbul
174. Hüzün Çerçevesi (2,s.686)	Eyüp
175. Işık Anıtı (2,s.560)	Kız Kulesi

176. Işık Beldesi (2,s.679)	İstanbul
177. İçinden Deniz Geçen Şehir (31,s.380)	İstanbul
178. İçinden Deniz Geçen En Eşsiz Şehir (31,s.50)	İstanbul
179. İçinden Deniz Geçen Şehir (31,s.49)	İstanbul
180. İçinden Deniz Geçen Şehir (31,s.514)	İstanbul
181. İki Devri Birbirine Bağlayan Köprü (1,s.165)	Galata Köprüsü
182. İki Kıtanın El Sıkıştığı Yer (5,s.126)	İstanbul
183. İkiz Şaheser (31,s.451)	Ayasofya, Sultanahmet
184. İlahi Şehir (18,s.19)	İstanbul
185. İlahi Yapı (1,s.256)	Süleymaniye
186. İlahi Yapı (17,s.4)	Süleymaniye
187. İmad-ı Asman (Gökyüzünün Direği), (1,s.286)	İstanbul
188. İmge Şehir (31,s.513)	İstanbul
189. İmparatorlar Gözdesi (31,s.17)	İstanbul
190. İmparatorlar Gözdesi (31,s.514)	İstanbul
191. İmparatorlar Kenti (9,s.7)	İstanbul
192. İmparatorluklar Başkenti (31,s.514)	İstanbul
193. İmparatorluklar Başkenti(31,s.492)	İstanbul
194. İnanışlar Potası (26,Arka Kapak Yazısı)	İstanbul
195. İnci Semt (4,s.65)	Küçük Çekmece
196. İnfilak-ı Safa (Yok Olmuş Mutluluk), (1,s.401)	Fatih Cami
197. İnsan Deryası (19,s.98)	İstanbul
198. İnsan Sardalyası (18,s.85)	Suadiye Tramvayları
199. İrfan Kaynağı (16,s.8)	Eyüp
200. İslam Cennetinin Bahçesi (16,s.133)	Eyüp
201. İslam İli (16,s.96)	İstanbul
202. İslam İmparatorluğu'nun Başkenti (31,s.514)	İstanbul
203. İslam Ruhunun Kristalleşmiş Heykeli (2 ,s.555)	İstanbul
204. İslamın Denizden Güneşe Yükselen Sütunu (2,s.560)	Kız Kulesi

205. İslamın Dirilişine İşaret (2,s.560)	Kız Kulesi
206. İstanbul Akşamlarının Mücevher Aynası (30,s.354)	Üsküdar
207. İstanbul Balkonu (3,s.142)	Uğur Mumcu Mah.
208. İstanbul Balkonu (3,s.152)	Yakacık
209. İstanbul Silüetinin Odak Noktası (21,s.16)	Galata Köprüsü
210. İstanbul'un Gardirobu (7,s.73)	Sirkeci Garı
211. İstanbul'un Gardirobu (7,s.73)	Haydarpaşa Garı
212. İstanbul'un Giriş Çıkış Kapısı (4,s.41)	Harem
213. İstanbul'un Gözbebeği (31,s.174)	Çamlıca Tepesi
214. İstanbul'un Havadan Giriş Kapısı (4,s.62)	Yeşilköy Havaalanı
215. İstanbul'un İkiizleri (31,s.451)	Ayasofya,Sultanahmet
216. İstanbul'un Parlak Aynası (28)	Haliç
217. İstanbul'un Roması (18,s.63)	Yeni Cami
218. İstihlak Şehri (16,s.174)	İstanbul
219. Justinianus'un Gözbebeği (31,s.451)	Ayasofya
220. Kalemın Eli (2,s.603)	İstanbul
221. Kan-ı Ni'am (Nimetler Kaynağı) (2,s.637)	İstanbul
222. Kapalı Kutu (2 ,s.539)	Kapalıçarşı
223. Kapalı Kutu (11 ,s. 105)	Kapalıçarşı
224. Kapalı Kutu (4,s.89)	Kapalıçarşı
225. Karadeniz ve Marmara'nın Nefes Borusu (31,s.514)	İstanbul
226. Karışık Dokulu Kent (3,s.110)	İstanbul
227. Kasr-ı Cinan'ın Misli (Cennetler Köşkünün Benzeri), (2,s.642)	İstanbul
228. Kasr-ı Neşat (Neşat Köşkü), (2,s.643)	İstanbul
229. Kasr-i Cinan (Cennetler Köşkü), (2,s.652)	İstanbul
230. Kavgamızın Şehri (23,s.366)	İstanbul
231. Keder Deryası (1,s.149)	İstanbul
232. Kentin Kalbi (24,s.72)	Topkapı Sarayı
233. Kentin Vitriini (4,s.7)	İstiklal Caddesi
234. Kentler Meleği (31,s.18)	İstanbul
235. Kentlerin Kraliçesi (27,s.50)	İstanbul

236. Kıyamete Kadar Söylenecek Türkü (2 ,s.559)	İstanbul
237. Kozmiğin Kemirdiği Bir Kent Gibi Yükselen Yapı (2 ,s.558)	Ayasofya
238. Köhne Sayfiye (23,s.24)	İstanbul
239. Kubbeler Şehri (2,s.862)	İstanbul
240. Kuds-i Mübarek (Mübarekliğın Kulsiliği (2,s.567)	Ayasofya
241. Kudsi Tepe (1,s.256)	Süleymaniye
242. Kurşun Kubbeler Şehri (1,s.225)	İstanbul
243. Kutluluk Yurdu (24,s.342)	İstanbul
244. Kutsal Emanetlerin Şehri (13,s.135)	İstanbul
245. Kutsal İkiizler (31,s.453)	Ayasofya,Sultanahmet
246. Kutsal Mekân (31,s.452)	Ayasofya
247. Küçük Dünya (21,s.7)	Kapalıçarşı
248. Küçük Müstahsilin Şehri (29,s.149)	İstanbul
249. Kül Olmuş Altının Külçesi (1,s.303)	Eyüp
250. Kültür Mozağıyi (3,s.34)	İstiklal Caddesi
251. Kültür Şehri (3,s.29)	İstanbul
252. Kültürel Melezliğin ve Çoksesliliğin İki kıtalı Tek Zemini (31,s.192)	İstanbul
253. Kültürlerin ve Irkların Kavşağındaki Şehir (31,s.451)	İstanbul
254. Küreselleşmenin Atası (31,s.67)	İstanbul
255. Küreselleşmenin Atası (31,s.67)	Sultanahmet
256. Lücce-i Envar (Işıklar Kalabalığı,Işıklar Denizi) (2,s.637)	İstanbul Mescitleri
257. Lüferin Anavatamı (31,s.214)	İstanbul
258. Makine Kent (31,s.355)	Atatük Havalimanı
259. Manyetik Bir Alan (26,Arka Kapak Yazısı)	İstanbul
260. Manzara Güzeli Bir Masal Diyarı (31,s.490)	İstanbul
261. Marmara'nın En Taze Güzelliği (1,s.459)	İstanbul
262. Marmara'nın En Taze Güzelliği (23,s.320)	İstanbul
263. Masal Cenneti (2,s.862)	İstanbul
264. Masal Tanrısı (2,s.830)	İstanbul Kandilleri

265. Mator Deryası (1,s.149)	İstanbul
266. Maviler Aleminin Efsanelisi (1,s.412)	İstanbul
267. Mazi Gülü (29,s.10)	İstanbul
268. Meclis-i Pur-feyz ü Safa (Bereket ve Safası Olan Meclis), (2,s.637)	İstanbul
269. Mecnunlar Yuvası (7,s.77)	Galata Köprüsü
270. Medeniyet Merkezi (2,Arka Kapak Yazısı)	İstanbul
271. Medeniyetin Miknatısı (16,s.96)	İstanbul
272. Megapolis Mundi (31,s.513)	İstanbul
273. Mehi Zir-i Dıraht (Ağaç Altı Aydınlığı), (2,s.635)	Beşiktaş
274. Melce'-i İlm ü Ulema (İlim ve Alimler Sığınağı), (2,s.637)	İstanbul Dergahları
275. Mermer Fidanların Bahçesi (1,s.303)	Eyüp
276. Metropoller Kraliçesi (31,s.17)	İstanbul
277. Me'va-yı Paki (Temiz Sığınak, Temiz Mekân), (2,s.796)	İstanbul
278. Mısır-ı Sani (İkinci Mısır), (2,s.778)	İstanbul
279. Mihrabın Pirayesi (1,s.407)	Süleymaniye
280. Mihr-i Cihan (Dünya Güneşi), (2,s.639)	İstanbul
281. Milletlerin ve Medeniyetlerin Kavşağındaki Şehir (31,s.451)	İstanbul
282. Milli Sembol (16,s.V)	İstanbul
283. Minarelerin Şehri (29,s.141)	İstanbul
284. Minik Dünya (7,s.139)	Kız Kulesi
285. Misl-i Cennet (Cennet Benzeri), (2,s.602)	İstanbul
286. Misl-i Hayber (Hayber Benzeri Belde), (1,s.201)	İstanbul
287. Mitoloji Merkezi (31,s.513)	İstanbul
288. Mukaddes Bir Muhasara Zaferinin Aziz Hatırası (16,s.V)	İstanbul
289. Mukaddes Canların Mi'racı (1,s.269)	Ayasofya
290. Mutluluklar Şehri (1,s.358)	İstanbul
291. Mutluluklar Şehri (13,s.61)	İstanbul
292. Müezzinlerin Şehri (29,s.140)	İstanbul
293. Müjgan Yaresi (19,s.14)	Kasımpaşa Çarşısı

294. Müslüman Türkün Şiiri (1,s.50)	İstanbul
295. Müslümanların Kalbi (3,s.91)	İstanbul
296. Müslümanlığın Kalesi (3,s.75)	İstanbul
297. Mühaccir Misal-i İbret (Taşlaşmış İbret Örneği), (2,s.622)	Anadolu Hisarı
298. Nısf-ı Cihan (32)	İstanbul
299. Nihal-i Dil-sitanın Bağçesi (Gönül Memleketi Bahçesinin Fidani), (2,s.609)	İstanbul
300. Nur-ı Beka (Sonsuz Nur), (2,s.622)	Anadolu Hisarı
301. Nur-ı Çeşm-i Kainat (Kainatın Gözünün Nuru), (1,s.129)	İstanbul
302. Nurun Mahzeni (2,s.722)	Küçüksu Mez.
303. Odun Enkazı (15,s.37)	Kandilli
304. Oğuz Türklüğü'nün Özü (16,s.VII)	İstanbul
305. Oğuz Türklüğü'nün Tekamülü (16,s.VII)	İstanbul
306. Ortaçağ şirhlerinin İmparatoriçesi (31,s.17)	İstanbul
307. Osmanlı Cenneti (25,s.246)	İstanbul
308. Osmanlı Devleti'nin Payitahtı (2,Arka Kapak Yazısı)	İstanbul
309. Osmanlı İmparatorluğu'nun Parlayan Yıldızı (31,s.318)	İstanbul
310. Osmanlı Payitahtı (16,s.158)	İstanbul
311. Osmanlı Türkünün Şiiri (1,s.50)	İstanbul
312. Osmanlı'nın Baş Kalesi (5,s.47)	İstanbul
313. Oyuncaklar Kenti (7,s.16)	İstanbul
314. Ölüler Okyanusu (18,s.119)	Karacaahmet Mez.
315. Ölüm Şehri (16,s.49)	Eyüp
316. Ölümünden Korkuşun Sembolü (2 ,s.560)	Kız Kulesi
317. Ölümsüzlükler Kenti (1,s.358)	İstanbul
318. Ölümsüzlükler Kenti (13,s.61)	İstanbul
319. Örülmüş Tabiat İhanetinin Masalı (2,s.560)	Kız Kulesi
320. Özgürlüğün Gelincikten Aylası (2,s.662)	İstanbul
321. Özgürlüğün Türküsü (2 ,s.559)	İstanbul
322. Pergelin Eli (2,s.603)	İstanbul

323. Rant Merkezi (3,s.18)	İstanbul
324. Renk ve Işık Diyarı (1,s.306)	İstanbul
325. Renklerin, Işıkların Kaynaştığı Şuh Belde (1,s.306)	İstanbul
326. Resm-i Muamma(Anlaşılmaz Resim), (2,s.561)	İstanbul
327. Resul-i Kibariya'ya Mev'ut Olan Belde (2,s.676)	İstanbul
328. Reşk-i Cennet-i Firdevs (Firdevs Cennetini Kışkırdıran Belde), (2,s.778)	Sultanahmet
329. Revnak-ı Ruy-i Cihan (Türk Cihanının Parlaklığı), (1,s.376)	İstanbul
330. Roma'nın Şarkı (17,s.32)	İstanbul
331. Ruhaniyetli Şehir (1,s.213)	İstanbul
332. Ruhumun Öz Penceresi (2 ,s.551)	İstanbul
333. Ruy-ı Derya (Tunç Denizi), (2,s.657)	İstanbul
334. Rüya Kent (24,s.389)	İstanbul
335. Sadaret Astanı (1,s.416)	İstanbul
336. Sahici Belde (2,s.574)	İstanbul
337. Saltanat İklimi (14,s.784)	İstanbul
338. Saltanatın Güzelliği (23,s.44)	İstanbul
339. Sanat Şehri (16,s.174)	İstanbul
340. Satranç Taşı (6,s.21)	Kız Kulesi
341. Sayfiye Kent (3,s.86)	İstanbul
342. Sayfiye Kenti (3,s.9)	Kadıköy
343. Sefalet Mezarı Açan Bir Şehir (1,s.165)	İstanbul
344. Sefine-i Nuh (16,s.151)	Kadıköy
345. Sefine-i Nuh (16,s.151)	Haydarpaşa Vapurları
346. Seksen Bir İlin Vitrini (5,s.218)	İstanbul
347. Seksen Bir İlin Vitrini (5,s.24)	İstanbul
348. Senfonik Mimari (18,s.61)	Yeni Cami
349. Servi Şehri (16,s.VI)	İstanbul
350. Serviler Mütehası (2,s.852)	İstanbul
351. Serviler Şehri (1,s.240)	İstanbul
352. Serviler Şehri (17,s.25)	Üsküdar
353. Serviler Şehri (30,s.355)	İstanbul
354. Sevda Şehri (1,s.468)	İstanbul

355. Sınai Bir Şehir (16,s.171)	İstanbul
356. Sihirli Şehir (31,s.95)	İstanbul
357. Sihriyle Dünyanın Gözlerini Kamaştıran Revnaklı Yakamoz (31,s.340)	İstanbul
358. Siphir-i Ser-firazun Tacı (Baş Çeken Gök Tacı), (1,s.269)	Ayasofya
359. Sonrasızlık Kenti (1,s.99)	İstanbul
360. Sömürtü Canavarı (7,s.72)	İstanbul
361. Sönmüş Görkemlikler Gömütü (20,s.6)	İstanbul
362. Sular İçinde Yüzen Venüs (1,s.307)	İstanbul
363. Sultanlar Diyarı (31,s.17)	İstanbul
364. Sultanlar Gözdesi (31,s.514)	İstanbul
365. Sultanlar Şehri (31,s.453)	İstanbul
366. Sultanların Sultanı (1,s.417)	İstanbul Kandilleri
367. Sükut-ı Belig u Hüsn-i Fasih (Güzel Konuşmanın ve Güzel Anlatıcının Sessizliği) (2,s.622)	Anadolu Hisarı
368. Süslü Sayfiye (4,s.76)	Karaköy Meydanı
369. Sütçü Köyü (16,s.52)	Eyüp
370. Şah-ı Cihan (Dünyanın Lideri,Dünyanın Şahı) (2,s.808)	Tophane
371. Şairler Beldesi (31,s.17)	İstanbul
372. Şairler Ecesi (31,s.514)	İstanbul
373. Şairler Odacığı (6,s.26)	Kız Kulesi
374. Şairlerin Tutkusu (31,s.153)	İstanbul
375. Şairlerin Tutkusu (31,s.361)	İstanbul
376. Şam'ın Kılıç Kardeşi (2 ,s.559)	İstanbul
377. Şanlı Geçmişin En Görkemli Mühürü (31,s.451)	Ayasofya,Sultanahmet
378. Şanlı Geçmişin En Prestijli Kanıtı (31,s.451)	Ayasofya,Sultanahmet
379. Şark Dilberi (2,s.676)	İstanbul
380. Şark Şiirinin Başkenti (24,s.129)	İstanbul
381. Şark u Garbın Vakıf-ı Efkarı (Doğunun ve Batının Fikirler Aşınası). (2,s.608)	İstanbul
382. Şarkın Ezeli Neş'esi (2,s.690)	İstanbul
383. Şarkın İncisi (2,s.678)	İstanbul

513. Yer ve Gök Mücevheri (1,s.6)	İstanbul
514. Yerin Serhaddi (17,s.9)	İstanbul
515. Yeryüzü Cenneti (13,s.158)	İstanbul
516. Yeryüzü İncisi (31,s.17)	İstanbul
517. Yeryüzü Şehri (1,s.105)	İstanbul
518. Yeryüzünün 2700 Yıldır Menopoza Girmeyen Tek Dişisi (31,s.89)	İstanbul
519. Yeryüzünün Başkenti (13,s.71)	İstanbul
520. Yeryüzünün En Efsunlu Şehri (31,s.340)	İstanbul
521. Yeryüzünün Serhaddi (1,s.245)	İstanbul
522. Yeşil Bir Dua (2,s.560)	Kız Kulesi
523. Yeşil Şehir (16,s.133)	Eyüp
524. Yıllanmış Şarapların En Eskisi (2 ,s.542)	Haliç
525. Yiğit Yatağı (4,s.36)	Kasımpaşa
526. Yüzük Taşı (4,s.11)	Kız Kulesi
527. Yüzük Taşı (4,s.125)	Emirgan
528. Yüzük Taşı (4,s.4)	Topkapı Sarayı
529. Yüzük Taşı (4,s.4)	Ayasofya
530. Yüzük Taşı (4,s.4)	Ihlamur Kasrı
531. Yüzük Taşı (4,s.47)	Pendik
532. Yüzük Taşı (5,s.33)	İstanbul
533. Yüzyıllarla Besli Bir Şehir (1,s.360)	İstanbul
534. Zafer Mabedinin Mimarı (1,s.257)	Süleymaniye
535. Zaferler Kenti (1,s.358)	İstanbul
536. Zaferler Kenti (13,s.61)	İstanbul
537. Zalimler Kraliçesi (31,s.149)	İstanbul
538. Zamanlar Tanrıçası (31,s.18)	İstanbul
539. Zarar Deryası (1,s.149)	İstanbul
540. Zengin Fetihlerin Hatırası (2,s.875)	İstanbul
541. Zorunlu Göçenlerin Son Nefes Türküsü (31,s.19)	İstanbul
542. Enbiyalar Durağı (34,s.92)	Yedikule
543. Dervişlerin Ocağı (34,s.92)	Yenikapı
544. Türkiye'nin Kültürel Merkezi (34,s.350)	İstanbul
545. İbadet Kanı (34,s.310)	Ayasofya

546. Dilber-i Şehri (34,s.320)	İstanbul
547. Gülşen-mekân (34,s.328)	İstanbul
548. Bağ-ı Firdevs-i Cinan (34,s.328)	İstanbul
549. Fatih-i Zişan-mekân (34,s.328)	İstanbul
550. Cennet-i Rıdvan (34,s.330)	İstanbul
551. Bağ-ı İrem (34,s.330)	İstanbul
552. Bağ-ı Cennet (34,s.330)	İstanbul
553. Arz-ı Cennet (34,s.330)	İstanbul
554. Cennetül Me'va (34,s.337)	İstanbul
555. Gurbet İli (34,s.269)	İstanbul
556. Hulya Semti (34,s.272)	İstanbul
557. Sevda Semda ((34,s.272)	İstanbul
558. Hubların Kanı (34,s.274)	İstanbul
559. Mürdedillerin Canı (34,s.274)	İstanbul
560. Cenneti Sani (34,s.274)	İstanbul
561. Bil Rubu Meskunun Hanı (34,s.275)	İstanbul
562. Mis al-i Cennet (34,s.278)	İstanbul
563. Hublar Şahı (34,s.187)	İstanbul